

Література

1. Долга Н. Феномен двійництва в літературі англійського неоромантизму. *Грааль науки*. 2022. № 16. С. 293–298.
2. Кобилянська О. Апостол черні: повість. Львів: Каменяр, 1994. 243 с.
3. Колотова О. Феномен двійництва в мистецтві: розщеплений суб'єкт на межі світів. *Проблеми соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія*. 2015. № 2. С. 95–101
4. Починок Л. Ольга Кобилянська: знайома постать у новому ракурсі: навч. посіб. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І., 2005. 192 с.

Вікторія Корнєєва
(*м. Вінниця*)

ШЕВЧЕНКІВ ПРОТОТЕКСТ В ОПОВІДАННІ БРАТІВ КАПРАНОВИХ «РУСАЛКА»

Однією з важливих тенденцій розвитку сучасної літератури є активне залучення інтертекстуальних зв'язків, що дає змогу митцям вступати в діалог із попередніми культурними традиціями та пропонувати нове прочитання канонічних текстів. У цьому плані особливий інтерес становить інтерпретація класичної спадщини Тараса Шевченка в епічних творах початку ХХІ ст., зокрема у збірці оповідань Братів Капранових «Кобзар 2000. Soft».

Метою роботи є інтертекстуальне прочитання оповідання «Русалка» зі збірки новел та оповідань Братів Капранових «Кобзар 2000. Soft», виявлення ознак Шевченкового прототексту у творі.

Теоретичною основою дослідження слугували ідеї інтертекстуальності, що дають змогу розглядати текст як складну знакову систему, у якій взаємодіють різні коди, голоси та дискурси [2, с. 32]. У межах інтертекстуального підходу будь-який літературний твір сприймається не як ізольоване явище, а як частина ширшого культурного та текстового простору, що формується завдяки взаємодії з іншими текстами. Кожний новий художній твір стає своєрідним полем перетину різноманітних смислів, що виникають із попередньої літературної традиції.

Важливим є також співвідношення понять інтертекстуальності та прецедентності. У процесі творення художнього тексту автор, з одного боку, прагне бути зрозумілим читачеві, з іншого – розраховує на його культурну обізнаність та ерудицію. Читач, зі свого боку, повинен розпізнати приховані смисли, закладені автором. Саме в цьому полягає принципова відмінність між інтертекстуальністю та прецедентністю: якщо інтертекстуальність передбачає взаємодію текстів у широкому культурному контексті, то прецедентність апелює до спільного культурного досвіду автора і читача, який дає змогу інтерпретувати певні алюзії, цитати та ремінісценції [4, с. 33].

Особливим прикладом інтертекстуального переосмислення класичної літератури є збірка братів Капранових «Кобзар 2000». Уже сама назва цієї збірки виконує важливу семантичну функцію. Вона апелює до назви книги класичної

української літератури – «Кобзаря» Тараса Шевченка. Такий творчий акт спрямований на встановлення діалогу між традицією та сучасністю. Назва збірки окреслює як адресанта, так і адресата твору: з одного боку, це автор, який виступає носієм національної культурної традиції, а з іншого – сучасний масовий читач, для якого класичні тексти повинні набути нового звучання [3, с. 85–86].

На думку дослідників, актуалізація Шевченкового прототексту у прозі братів Капранових зумовлена прагненням осучаснити класичну літературну спадщину, зробити її зрозумілою для читача нової епохи. Саме тому автори модернізують сюжет, вводять сучасні соціально-історичні реалії, а також нові образи та символи, що відповідають новітньому духу часу. Внаслідок цього класичний текст набуває нових смислових відтінків, не втрачаючи водночас зв'язку з першоджерелом [3, с. 85–86].

Інтертекстуальність у прозі братів Капранових виявляється передусім у переосмисленні прецедентних текстів. Прецедентний текст розглядається як автономний смисловий блок, який апелює до культурної пам'яті читача і активізує фонові знання, необхідні для глибокого розуміння твору. Такі тексти мають ознаки автосемантичності, здатності до повторюваності та потенціалу до нових інтерпретацій. Завдяки цьому вони можуть функціонувати в різних культурних контекстах, зберігаючи основні смислові ядра, але водночас набуваючи нових значень [1, с. 122].

Яскравим прикладом використання інтертекстуальних механізмів є оповідання «Русалка» зі збірки «Кобзар 2000. Soft». У цьому творі автори звертаються до балади Тараса Шевченка «Русалка», використовуючи її як прототекст. У новому творі трагічна доля жінки та образ русалки зазнають суттєвого переосмислення. У Шевченка русалка постає дитиною, яку мати змушена втопити, приховуючи свою ганьбу. У баладі розкривається глибокий психологічний драматизм: мати любить свою доньку, але чинить тяжкий гріх, перебуваючи у стані відчаю. Автор майстерно передає її душевні переживання, розкриває складну трагедію жінки, яка стала жертвою соціальних обставин.

В інтерпретації Братів Капранових сюжет трансформується відповідно до реалій сучасного суспільства. Русалка перестає бути міфічною істотою або символом утопленої дитини. Натомість вона з'являється у вигляді зображення на одязі – брендової емблеми, яку вигадують герої оповідання. Отже, традиційний фольклорно-міфологічний образ набуває нового, іронічного та навіть комерціалізованого змісту.

У творі виявляється іще одна форма інтертекстуальності – гіпертекстуальність, що реалізується через пародійне або іронічне переосмислення прототексту. Брати Капранови не просто відсилають читача до Шевченкової балади, а й змінюють її смислові акценти: переносять події у сучасний соціально-економічний контекст. Унаслідок цього виникає новий сюжет, у якому традиційний мотив трагедії поєднується з темами індустріалізації, масової культури та бізнесу.

Особливо показовим є мотив створення бренду одягу із зображенням русалки. Цей образ набуває символічного значення і водночас виконує функцію алюзії на відомі світові торговельні марки, зокрема на бренд Lacoste. Так автори вводять у текст новий культурний код – код сучасної споживацької культури, що різко контрастує з трагізмом шевченківського канону.

Сюжет оповідання розгортається навколо безіменної пари – чоловіка та жінки, які започатковують виробництво одягу з емблемою русалки. Спочатку це невелика творча ініціатива, однак поступово вона переростає у прибутковий бізнес. Успіх підприємства призводить до змін у стосунках героїв: чоловік дедалі більше занурюється в роботу і віддаляється від жінки. Зрештою він залишає її, що стає причиною глибокої психологічної травми і призводить до її самогубства.

Розв'язкою твору є самогубство героїні, яка після зради коханого кидається у Дніпро. Цей фінал безпосередньо відсилає читача до Шевченкового прототексту, у якому також важливу роль відіграє мотив води та перетворення в русалку. Однак у сучасній версії цей мотив отримує інше смислове наповнення: русалка стає символом скривдженої жінки, яка після смерті мстить чоловікам.

Висновки. Отже, образ русалки у двох творах має спільну символічну основу, але різні смислові акценти. У баладі Шевченка він пов'язаний із трагедією покинутої дитини та моральним злочином матері, тоді як у прозі Братів Капранових русалка символізує трагедію зради, порушену гармонію між людьми та своєрідну форму відплати за моральний злочин.

Інтерпретація оповідання «Русалка» зі збірки «Кобзар 2000. Soft» підтверджує активне використання інтертекстуальних механізмів у сучасній українській літературі. Завдяки алюзії, ремінісценціям та трансформації сюжету Брати Капранови створюють нову художню реальність, у якій класичний шевченківський текст постає в осучасненому вигляді. Таке переосмислення не лише актуалізує культурну спадщину, а й відкриває нові можливості для її інтерпретації в контексті сучасної культури.

Література

1. Білозуб А. Інтертекстуальність у художньому постмодерному дискурсі. *Лінгвістичні студії*. 2011. № 23. С. 120–124.
2. Гринишина І. І., Марченко Т. М. Інтертекстуальність та її роль в аналізі літературного твору. *Філологічні науки. Літературознавство*. 2012. № 12. С. 31–35.
3. Просалова В. А. Інтертекстуальний аналіз: теорія і практика: навч. посіб. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2019. 206 с.
4. Ташченко Г. В. Лінгвокогнітивні та культурологічні особливості англо-українського перекладу прецедентних імен (на матеріалі художньої літератури): дис. ... канд. філол. наук.: 10.02.16. Харків, 2018. 263 с.

Левицька Вікторія
(м. Вінниця)

ОБРАЗ НЕЗАЛЕЖНОЇ ЖІНКИ У ФРАГМЕНТІ О. КОБИЛЯНСЬКОЇ «VALSE MELANCOLIQUE» ТА ЕКРАНІЗАЦІЇ

Дискусії, пов'язані з перевагами літературних творів та їх кіноадаптацій, часто набувають суперечливого характеру. Проте літературу і кінематограф не варто розглядати як явища, що конкурують між собою. Навпаки, ці види мистецтва не